

Тичина Д.М.

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем протидії злочинності Національної академії внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9430-6101>

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ-КРИВДНИКА, ЯКИЙ ВЧИНЯЄ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

У статті під особою, яка вчиняє домашнє насильство запропоновано розуміти сукупність її соціально-демографічних, соціально-рольових, морально-психологічних та кримінально-правових ознак і властивостей, що виявляються у злочинній поведінці, детермінованій агресією у сімейно-побутових стосунках.

За ступенем суспільної небезпечності та кримінальної активності у сімейно-побутовій сфері було виокремлено такі основні типи осіб: ситуативний (особи, суспільна небезпека яких не виражена, водночас вони надзвичайно залежні від конфліктної ситуації, що склалась, зокрема, до вчинення кримінального правопорушення їх було схарактеризовано позитивно або нейтрально і, водночас, як таких, що не вміли стримуватися в конфліктних ситуаціях, були неспроможні передбачити наслідки своїх дій, серед таких осіб виявлено сангвініків (властива швидкість та обдуманість прийнятих рішень, їх відрізняє рішучість й сміливість), холериків (виявляють неусвідомлену рішучість та сміливість, у той же час вони можуть відчувати непередбачуваний, а тому особливо сильний страх) та меланхоліків (їх рішучість та сміливість короточасні й проявляються у подоланні перешкод – як фізичного характеру так і психологічного бар'єру)) з поділом на підтипи: ситуативно раптово-конфліктний; афективний; накопичувально-афективний; асоціальні – злочинці як з нестійкою установкою – так і активні антисоціальні – особи зі стійкою антисоціальною злочинною спрямованістю, що загалом характеризуються негативно, не дотримуються морально-правових норм держави й раніше вже вчиняли правопорушення, зокрема у сімейно-побутовій сфері під впливом алкогольних та сильнодіючих наркотичних речовин; злісні (у таких осіб виявлено чітко виражену агресивно-навальницьку спрямованість, вони самі створюють конфліктну ситуацію, провокують її, у тому числі, в умовах відсутності яких-небудь міжособистісних суперечностей, їх основними рисами є егоцентризм, озлобленість, роздратованість, жорстокість, цинізм, нездатність співпереживати та співчувати, антигромадська спрямованість, орієнтація на власні інтереси та потреби, невмотивована ворожість у відносинах з оточенням, деформація морально-етичної сфери, афективна ригідність, підвищена емоційна нестійкість та доволі низький рівень самоконтролю).

Окреслено перелік типових ознак осіб, які схильні вчиняти домашнє насильство, задля їх швидкої ідентифікації, що дасть змогу встановити та вчасно зупинити деструктивні стосунки на стадії наростання напруги, ще до виникнення віктимної ситуації.

Ключові слова: домашнє насильство, сім'я, кримінологічна характеристика, кримінальне правопорушення, особа-злочинця, кривдник.

В умовах сьогодення, соціальна політика України повинна спрямовуватися на формування нульової толерантності суспільства до домашнього насильства, а тому кожне звернення за фактом його вчинення є не просто статистика, – це життя окремої людини, проблема та біль цілої родини. Мета держави – посилити реакцію на цей виклик, яка має бути абсолютно ефективною й дієвою, починатися на рівні центральної та місцевої влади й закінчуватися в кожній сім'ї [1]. І хоча, на початку ХХІ ст. проблема домашнього

насильства стала нагальна для всіх країн без винятку, однак не всі показали здатність та вміння вести цілеспрямовану боротьбу з цим негативним явищем, а лише ті, котрі не просто декларують нормативно-правові акти щодо забезпечення прав і свобод громадян, але й консолідують суспільство, активно розробляють нові й вдосконалюють існуючі кримінологічні інструментарії на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному, індивідуально-профілактичному та віктимологічному рівнях, впроваджують інші організа-

ційно-управлінські й фінансово підкріплені кроки спрямовані для нейтралізації детермінаційного комплексу. Тому, встановлення характеристики особи злочинця має на меті, з одного боку, визначити ступінь суспільної небезпеки вчинених ним дій, індивідуалізувати відповідальність злочинця, вдосконалити шляхи його перевиховання (оцінити ефективність відбутого їм покарання), а з іншого – з'ясувати справжні причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, намітити і провести профілактичні заходи щодо їх усунення.

Специфічною властивістю злочинців, що виражає їхню соціальну сутність, є антисуспільна спрямованість і суспільна небезпечність їхньої особистості, які досягли певного ступеня (глибини) [2, с. 240]. У цьому аспекті, справедливо зауважує В. І. Тимошенко: «...якщо особистість злочинця має певні специфічні особистісні особливості, які послуговували однією з детермінант злочину, то чому наявність цих особливостей обґрунтовується фактом вчинення злочину? Ці якості мають існувати до моменту вчинення злочину та бути відомими кримінологам» [3, с. 139].

На переконання О. М. Джужі, особу злочинця потрібно вивчати на трьох рівнях: 1) одиничному, коли визначаються риси певного злочинця; 2) груповому – для характеристики злочинців у певній підсистемі кримінальних правопорушень; 3) на загальному рівні [4, с. 20]. С. А. Шалгунова, визначає, що особа злочинця, як і будь-якої іншої людини, характеризується різноманітністю ознак: демографічних (статтю, віком, станом здоров'я), моральних (світоглядом, інтересами, спрямованістю), соціальних (трудових, сімейно-побутових) та психологічних (емоціями, темпераментом, вольовими якостями тощо). Ці ознаки відбиваються у індивідуальних властивостях особи злочинця, його відносінах з потерпілим. У психології існує визначення психологічної структури особи, що складається з чотирьох підструктур: 1 – спрямованість особи (потяги, бажання, інтереси, ідеали, світогляд, переконання), що формується у процесі виховання; 2 – досвід (знання, вміння, навички і звички, набуті особистим досвідом, навчанням, але вже з помітним впливом біологічних якостей особи); 3 – охоплює індивідуальні особливості окремих психічних процесів як форм відображення, це – емоції, відчуття, мислення, сприйняття, увага, почуття, воля, пам'ять; 4 – біологічно обумовлена, що поєднує темперамент особи, її статеві і вікові якості, а також патологічні зміни [5, с. 128–129].

Що стосується особи-кривдника, то Л. В. Самарай зазначає, що така особа – це наслідок вчинення протиправної діяльності, а не тип людини, який їй передує. Логічно, що в цьому випадку проблематичним є визначення норм, відповідно до яких позначають злочинність чи незлочинність діяння. Адже норма фіксує безумовний мотив. Є люди, які народжуються з певними генетичними й психологічними вадами, що за несприятливих умов середовища може стати фактором, який провокує агресивну поведінку, наслідком якої може стати (а може й не стати) вчинення насильницьких дій. Але це відбувається лише в тому разі, якщо є сукупність соціальних детермінант, які відіграють роль збудників такої поведінки [6, с. 191].

О. М. Джужа, дотримується традиційної точки зору, що якісну різницю між особистістю злочинця та незлочинця визначають не окремі ознаки, а лише їх сукупність [7, с. 20]. На нашу думку, важливо простежити, яким чином формуються ці ознаки (поведінка особи злочинця) під впливом певного середовища і як на вчинки людей впливає конкретна життєва ситуація. Для вивчення цього процесу нами було проведено соціологічні дослідження з опитуванням наступних категорій осіб: довгострокове інтервальне опитування потерпілих, опитування та анкетування правоохоронців (слідчих, дільничних офіцерів поліції тощо), психологів, що працюють із жертвами домашнього насильства; проведено огляд та контент-аналіз матеріалів кримінальних проваджень, судових рішень, преси, а також використані матеріали, отримані за допомогою включеного спостереження.

І. А. Ботнаренко особу злочинця, який вдається до насильства в сім'ї, визначає як особу, яка вчиняє умисні насильницькі дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного характеру відносно члена (членів) своєї сім'ї. Відповідно, кримінологічна характеристика такої особи – це кримінологічний опис комплексу соціально значущих ознак особи, наділеної такими якостями з огляду на її взаємодію із зовнішніми умовами й обставинами, що зрештою призводить до вчинення нею актів насильства відносно члена (членів) сім'ї [8, с. 84]. Аналіз наукової літератури доводить, що у сучасних кримінологічних дослідженнях називають від 4 до 7 основних ознак і від 30 до 40 складових елементів цих ознак, які утворюють теоретичні основи кримінологічної характеристики особи злочинця [9, с. 281–282; 10, с. 66–71].

На наш погляд, структуру особи злочинця у досліджуваній категорії кримінальних правопорушень необхідно розглядати за такими критеріями:

1) соціально-демографічні дані (стать, національність, вік, у тому числі ролі та статуси (професія, становище у суспільстві та на роботі) тощо));

2) морально-психологічні якості особи (інтелектуальні, вольові, моральні якості, емоції, світогляд, переконання, звички, риси характеру; психофізіологічні: темперамент (сила, рухливість й урівноваженість нервової діяльності), анатомічні та функціональні ознаки, а також відомості про патологічні відхилення особистості));

3) кримінально-правові ознаки (наявність судимостей, рецидив, поведінка після відбуття покарання тощо).

Таким чином, під особою, яка вчиняє домашнє насильство та пов'язані із ним кримінальні правопорушення пропонуємо розуміти сукупність її соціально-демографічних, соціально-рольових, морально-психологічних та кримінально-правових ознак і властивостей, що виявляються у злочинній поведінці, детермінованій агресією у сімейно-побутових відносинах.

Особливість групи ознак соціально-демографічного спрямування полягає в тому, що ними наділена будь-яка особа, незалежно від ролі у кримінальній ситуації (злочинець, жертва, свідок). Соціально-демографічна структура розкриває співвідношення між кількістю злочинців за:

статтю – жінки та чоловіки;

віком – неповнолітні: 14–15 та 16–17 років; молодь: 18–24, 25–28 років; середнього віку: 29–39 років; зрілого віку: 40–49 років; старшого віку: 50–59 років; похилого віку: 60 років і старше;

освітою на час вчинення кримінального правопорушення – повна вища і базова вища; професійно технічна; повна загальна середня та базова загальна середня; початкова загальна та без освіти;

зайнятістю на час вчинення кримінального правопорушення: працюючі за наймом; робітники сільського господарства; підприємці без утворення юридичної особи; власники, співвласники підприємств; військовослужбовці; працівники правоохоронних органів; працівники органів державної влади та управління; члени громадських об'єднань; працівники фінансово-кредитної та банківської системи; працевдатні, які не працюють і не навчаються; безробітні; учні та студенти вищих навчальних закладів та ін.;

громадянством і місцем проживання на час вчинення кримінального правопорушення: громадяни України; іноземні громадяни; особи без громадянства; мігранти; біженці [11].

Щодо національності особи злочинця який вчиняє домашнє насильство та його етнічної

належності (за матеріалами вивчених кримінальних проваджень), то переважну більшість з них (70,3 %) складають українці, а також, росіяни – 14,5%, вірмени – 8 %, азербайджанці – 4,8%, інші етнічні групи – 2,4%. Результати аналізу осіб свідчать про суттєве домінування повнолітніх чоловічої статі (78,6 %), містян (68,5 %), які за ступенем родинних зв'язків із потерпілим розподілились так: чоловік (колишній) – 36,5 %, син – 20 %; батько – 12 %; онук – 3,1 %; брат – 3 %; зять – 2 %; свекор – 2 %.

Визначена особливість пояснюється гендерними відмінностями психології і поведінки, згідно з якими чоловіки набагато частіше від жінок застосовують насильство для самовираження через девіантну поведінку, субкультуру, конформізм, пов'язаний з порушенням кримінального закону. Поряд з цим необхідно враховувати набагато вищі фізичні можливості чоловіків щодо подолання ймовірного опору потерпілих під час вчинення кримінального правопорушення [12, с. 84]. Чоловіки в умовах конфліктних ситуацій діють імпульсивно, використовуючи фізичну перевагу над жертвою, прагнуть принизити, провчити, покарати останню. Порівняно із жінками, чоловіки більшою мірою орієнтовані на агресивність і насильство [13, с. 280], що підсилюється зловживанням спиртними напоями, відбуттям покарання в установах виконання покарань та постравматичним синдромом. При цьому, значна частина чоловіків, вчиняючи насильство щодо дітей, як і в ситуації із жінками, використовують фізичну перевагу, намагаючись покарати, провчити або вплинути на поведінку останніх (наприклад, припинити нестримний плач дитини) [14, с. 38; 15, с. 132].

Водночас, у досліджуваній категорії злочинності слід приділити увагу і жіночій злочинності, частка якої продовжує неухильно зростати і сьогодні складає близько 22 %. Для порівняння, за даними вибірових досліджень сімейно-побутових злочинів проти особи, проведених в Україні наприкінці ХХ ст., частина жінок, які вчинили умисні вбивства і тяжкі тілесні ушкодження, складала відповідно 7 % і 3,5 % [16].

Тенденцію до збільшення питомої ваги кривдниць-жінок у структурі домашнього насильства пояснюється складним комплексом соціально-психологічних факторів. З одного боку, емансипація, поступове втілення у життя демократичних принципів та деякі інші соціальні обставини сприяють переосмисленню жінкою свого соціального статусу, породжують прагнення до незалеж-

ності від чоловіка, надають впевненості у власних силах, а тому будь-яке посягання на права і особистість жінки викликає в останньої агресивну реакцію. З іншого боку, багато жінок виконують тяжку малокваліфіковану роботу, постійно поповнюють ряди безробітних. Непrestiжність жіночої праці, незайнятість, незатребуваність, соціальна безперспективність, відсутність умов для самореалізації, постійне потерпання від сімейного насильства з боку чоловіка, побутова невлаштованість негативно впливають на фізичний і психічний стан жінок. Крім цього, у наш час значно прогресує жіночий аморалізм, що виявляється у сексуальній розпусті, пияцтві, побутовій неохайності. За таких умов жінки часто стають грубими, жорстокими та агресивними. У цьому сенсі вони мало чим відрізняються від кривдників чоловічої статі [17, с. 84; 18, с. 42].

Варто додати, що О. М. Бандурка, К. Б. Левченко та І. М. Трубавіна зазначають, що підлітки, які проживають у сільській місцевості, вчиняють насильство набагато частіше, ніж їхні однолітки з міст. Причину цього вони вбачають у погіршенні якості й рівня освіти сільської молоді, а також у незадовільних матеріальних умовах життя більшості селян [19, с. 70].

Найвищою кримінальною активністю у досліджуваній категорії кримінальних правопорушень характеризується 25-35-річна вікова група (32,5 %), за нею 35-45-річна (26 %). Кримінологічна ознака віку відображає як психофізіологічний розвиток організму, так і відповідний період негативної соціалізації та її наслідки. Частка кривдників більш молодшого віку (18–25 років) складає 15,6 %, а частка осіб віком понад 50 років – 25,9 %. Особливістю досліджуваного періоду є те, що різниця в кілька років має вагоме значення для рівня кримінальної активності. Завершальний етап їхнього формування характеризується інтенсивним фізичним формуванням та набуттям певного життєвого досвіду, втім найголовніше – деформаціями особистості та відповідними їм поведінковими орієнтаціями. При цьому, якщо в діапазоні корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень з кількістю прожитих людиною років її криміногенна активність зменшується, то у вчиненні домашнього насильства, навпаки має тенденцію до збільшення.

У сімейному стані переважають одружені (68 %), із них 43 % перебувають у цивільному шлюбі. Це вказує на те, що самим злочинцям в межах норми перебувати в стосунках, де вони можуть усе контролювати, постійно самоствер-

джуючись за допомогою застосування насильства стосовно дружини, що зі свого боку зумовлює їх бажання зберегти дані взаємини. Інша частина осіб перебувала у фактичному (цивільному) шлюбі.

Серед чоловіків розглянутої категорії були раніше одружені 51 %, а до моменту вчинення кримінального правопорушення, розірвало шлюб із потерпілим 35 % (близько 39 % офіційно і 61 % фактично). Із числа розлучених близько 25 % залишилися проживати після розлучення на спільній житловій площі. При такій ситуації спостерігається наполегливе протистояння чоловіка дружині (68 %) і дружини чоловікові (32 %).

Структура злочинної поведінки агресивної спрямованості характеризується як антисуспільна, тобто заборонена законом через підвищену суспільну небезпеку [2, с. 214]. Особи, схильні до насильницьких кримінальних правопорушень, поділяються на дві групи: абсолютно неконтрольовані й надмірно контрольовані агресори. До перших належать ті суб'єкти насильницьких дій, які підтримують свою репутацію (побоюються, що вони нічого не варті, і намагаються переконати інших, що насправді вони «круті» і безстрашні); захищають свою репутацію (намагаються захистити свій образ від зневаги, переважно уявлюваної, з боку інших), упевнені в тому, що інші люди існують тільки для їхнього обслуговування; виявляють гнів, коли їм відмовляються підкорятися; захищають свій статус (агресивно виступають проти інших відповідно до місця, що вони посідають у суспільстві; є відвертими хуліганами й садистами (одержують задоволення від заподіяння шкоди іншим; вибирають як жертву слабших); захищаються від інших (вдаються до агресії через побоювання, що самі стануть жертвою, якщо не завдадуть удару першими) [20, с. 209–210].

У ході нашого дослідження, за ступенем суспільної небезпечності особи та кримінальної активності нами було виокремлено наступні типи особи злочинця у сімейно-побутовій сфері:

1. Ситуативні – особи, суспільна небезпека яких не виражена, водночас вони надзвичайно залежні від ситуації, в яку потрапляють. Злочинців цього типу до вчинення кримінального правопорушення було схарактеризовано позитивно або нейтрально і, водночас, як таких, що не вміли стримуватися в конфліктних ситуаціях, були неспроможні передбачити наслідки своїх дій. Серед таких осіб було виявлено сангвініків (власлива швидкість та обдуманість прийнятих рішень, їх відрізняє рішучість й сміливість), холериків

(виявляють неусвідомлену рішучість та сміливість, у той же час вони можуть відчувати неспокій, а тому особливо сильний страх) та меланхоліків (їх рішучість та сміливість короточасні й проявляються у подоланні перешкод – як фізичного характеру так і психологічного бар'єру).

Зважаючи на дані отримані в ході кримінологічного спостереження в межах ситуаційного типу нами виділено три підтипи осіб, а саме:

- а) ситуативно раптово-конфліктний;
- б) афективний;
- в) накопичувально-афективний.

2. Асоціальні – злочинці з нестійкою установкою; Серед яких є активні антисоціальні – особи зі стійкою антисоціальною злочинною установкою (загалом характеризуються негативно, не дотримуються морально-психологічних та правових норм суспільства і держави й раніше вже вчиняли правопорушення, зокрема у сфері сімейно-побутових відносин під впливом алкогольних та сильнодіючих наркотичних речовин);

3. Злісні – у осіб простежується чітко виражена агресивно-насильницька спрямованість, вони самі створюють конфліктну ситуацію, провокують її, у тому числі, в умовах відсутності яких-небудь міжособистісних суперечностей. Основними рисами таких осіб є егоцентризм, озлобленість, роздратованість, жорстокість, цинізм, нездатність співпереживати та співчувати, антигромадська спрямованість, орієнтація на власні інтереси та потреби, невмотивована ворожість у відносинах з оточенням, деформація морально-етичної сфери, афективна ригідність, підвищена емоційна нестійкість та доволі низький рівень самоконтролю.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що соціальна нестабільність і ціннісно-нормативна криза, а також воєнні дії відбиваються на психології особи, особливо молоді через «соціальний невроз», які закріплюють у своїй свідомості й поведінці негативні тенденції суспільного розвитку, домінування прагматизму, спрямованість на

потреби індивідуалістичного характеру, відмову від істинного гуманізму і духовності з поступовим переходом до насильницького вирішення конфліктів, у тому числі у сімейно-побутових відносинах.

Вивчення особи, що вчиняє домашнє насильство та відповідна розробка класифікації і типології таких осіб, безпосередньо пов'язані з вирішенням практичних завдань з протидії злочинності. Нами виокремлено типовий набір соціально-демографічних, кримінально-правових та морально-психологічних ознак, згідно якого, в найчисленнішій групі суб'єктів вчинення домашнього насильства перебувають громадяни України, середньої вікової групи, з повною загально-середньою освітою, одружені, не працюючі, в минулому притягувались до адміністративної та кримінальної відповідальності з вираженими проявами адиктивної поведінки та схильністю до агресивності й деспотизму

Визначено цілісну кримінологічну характеристику особи злочинця, що вчиняє домашнє насильство, – це повнолітня особа віком від 20 до 45 років (58,5 %), чоловічої статі (78,6 %), українець (70,3%), містянин (68,5 %), за ступенем родинних зв'язків із потерпілим – чоловік (колишній) – 36,5 %, з повною загально-середньою, середньо-спеціальною, або професійно-технічною освітою (80%), має на утриманні малолітніх чи неповнолітніх дітей (40,5 %), офіційно не працюючий (52,3 %), його ціннісні орієнтації та правосвідомість спрямовані на споживачий спосіб життя, із середнім інтелектом, схильний до вчинення кримінально-протиправних дій у стані домашнього конфлікту на ґрунті ревності (29,8 %), або з мотивів помсти (16,4 %), прагнення до задоволення сексуальних потреб (15,2 %), самоствердження (3,2 %) й реалізації агресивних стереотипів (13 %), під дією алкогольних (61 %), наркотичних чи психотропних (15 %) речовин, раніше судимий за вчинення кримінальних правопорушень проти власності, моральності, статевої свободи чи недоторканості (43 %).

Список літератури:

1. Прем'єр-міністр: Запобігання домашньому насильству та забезпечення постраждалих захистом – серед завдань Уряду. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premyer-ministr-zapobigannya-domashnomu-nasilstvu-ta-zabezpechennya-postrazhdalih-zahistom-sered-zavdan-uryadu>
2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.
3. Тимошенко В. І. Теоретичні проблеми кримінології : збірник наукових праць. Київ : ФОП Маслаков, 2021. 300 с.
4. Джужа О. М., Горлач С. В. Злочинець або особа, яка вчинила злочин (порівняльний аналіз). *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2 (91). С. 15–21.
5. Шалгунова С. А. Особа насильницького злочинця: монографія. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2012. 548 с.
6. Самарай Л. В. Кримінологічна характеристика особи кривдника, який вчинив сімейне насильство під впливом агресії. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 190-197.

7. Джужа О. М., Горлач С. В. Злочинець або особа, яка вчинила злочин (порівняльний аналіз). *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2 (91). С. 15–21.
8. Ботнаренко І. А. Кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють насильство в сім'ї. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2 (103). С. 83-96.
9. Кримінологія: підручник / О. М. Джужа, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін.; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 416 с.
10. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / автори-упорядники: С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, С. Г. Кулик, О. С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2015. 658 с.
11. Фролова О. Г. Злочинність і система кримінальних покарань (соціальні, правові та кримінологічні проблеми й шляхи їх вирішення за допомогою логіко-математичних методів) : навч. посіб. Київ : АртЕк, 1997. 208 с.
12. Самарай Л. В. Кримінологічні засади запобігання кримінальній агресії в сім'ї: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2013. 231 с.
13. Кримінологія: підручник. 2-ге вид., перероб. та допов. / А. М. Бабенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. Харків, 2018. 416 с.
14. Беспаль О. Л. Окремі соціально-демографічні ознаки осіб, які вчинили сімейне насильство щодо дітей. Теорія і практика судової експертизи і криміналістики: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 27 лют. 2018 р.). Київ-Маріуполь: Нац. акад. прокуратури України, 2018. С. 37–39.
15. Біловол О. О. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство (ст. 126-1 КК України): дис. ... докт. філософ. : 081 – Право. Київ, 2021. 242 с.
16. Голіна В. В. Жіноча злочинність в Україні: характеристика і попередження. *Проблеми законності*. 1998. Вип. 33. С. 138–145.
17. Крижна Л. В. Попередження злочинів, що вчиняються у сфері сімейно-побутових відносин: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2000. 215 с.
18. Кузнєцов М. Г. Домашнє насильство: кримінологічна характеристика та запобігання: дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.08. Київ. 2019. 245 с.
19. Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї: навч.-метод. посіб / кол. авт.: О. М. Бандурка, О. І. Бандурка, В. О. Брижик та ін.; за загальною редакцією Бандурки О. М., Левченко К. Б., Трубавіної І. М. Харків : Права людини, 2013. 204 с.
20. Гальона Є. О. Агресія та жорстокість у контексті антропології насильства : автореф. дис. ... канд. філософ. наук. 09.00.04 «Філософська антропологія, філософія культури». Харків, 2011. 19 с.

Tychyna D.M. CRIMINOLOGY CHARACTERISTICS OF THE OFFENDER, WHO COMMITS DOMESTIC VIOLENCE

In the article, a person who commits domestic violence is proposed to understand the totality of his socio-demographic, social-role, moral-psychological and criminal-legal signs and properties, which are manifested in criminal behavior determined by aggression in family and domestic relations.

According to the degree of social danger and criminal activity in the family sphere, the following main types of persons were distinguished: situational (persons whose social danger is not expressed, at the same time, they are extremely dependent on the conflict situation that developed, in particular, before committing a criminal offense, they were characterized positively or neutral and, at the same time, as those who did not know how to restrain themselves in conflict situations, were unable to foresee the consequences of their actions, among such people sanguine people (inherent speed and thoughtfulness of the decisions made, they are distinguished by determination and courage), choleric (show unconscious determination and courage, at the same time they can feel unaccountable and therefore especially strong fear) and melancholics (their determination and courage are short-lived and are manifested in overcoming obstacles - both physical and psychological barrier)) with a division into subtypes: situational sudden- conflict; affective; accumulative and affective; antisocial - criminals with an unstable attitude - and active antisocial - persons with a persistent antisocial criminal orientation, who are generally characterized negatively, do not comply with the moral and legal norms of the state and have previously committed offenses, in particular in the family and domestic sphere under the influence of alcohol and powerful drugs substances; malicious (such persons have a clearly expressed aggressive-violent orientation, they themselves create a conflict situation, provoke it, including, in the absence of any interpersonal contradictions, their main features are egocentrism, embitterment, irritability, cruelty, cynicism, inability empathize and sympathize, anti-social orientation, focus on one's own interests and needs, unmotivated hostility in relations with the environment, deformation of the moral and ethical sphere, affective rigidity, increased emotional instability and a rather low level of self-control).

A list of typical signs of persons who tend to commit domestic violence is outlined for their quick identification, which will make it possible to establish and timely stop destructive relationships at the stage of increasing tension, even before the victim situation arises.

Key words: domestic violence, family, criminological characteristics, criminal offense, criminal person, offender.